

Het jaar is 2024, de plaats is Tel Aviv. Israël is gekrompen tot een zwaarbeveiligde stadstaat. Daar, op dat desolate strookje land, runt Bram Mannheim een bureautje dat ouders helpt hun verdwenen kinderen op te sporen. Zijn eigen zoontje verdween zestien jaar eerder. In zijn vrije tijd werkt hij als vrijwilliger bij de ambulancedienst. Na een bloedige aanslag op een grenspost doet Bram een ontdekking die zijn leven opnieuw ingrijpend zal veranderen.

Een roman over hoop en wanhoop, waanzin en zelfbedrog, op de puinhopen van een mensenleven.

‘Je wilt het allemaal lezen, en wel onmiddellijk.’ – *De Groene Amsterdammer*

‘Een genadeloze pageturner.’ – *De Pers*

‘Een eerste klas thriller.’ – *Algemeen Dagblad*

‘Een gedurfde roman met mulischiaanse allure.’ – *de Volkskrant*

‘Een geruchtmakende comeback.’ – *De Morgen*

‘Onverdraaglijk spannend.’ – *Vrij Nederland*

Leon de Winter

Het recht op terugkeer

ROMAN

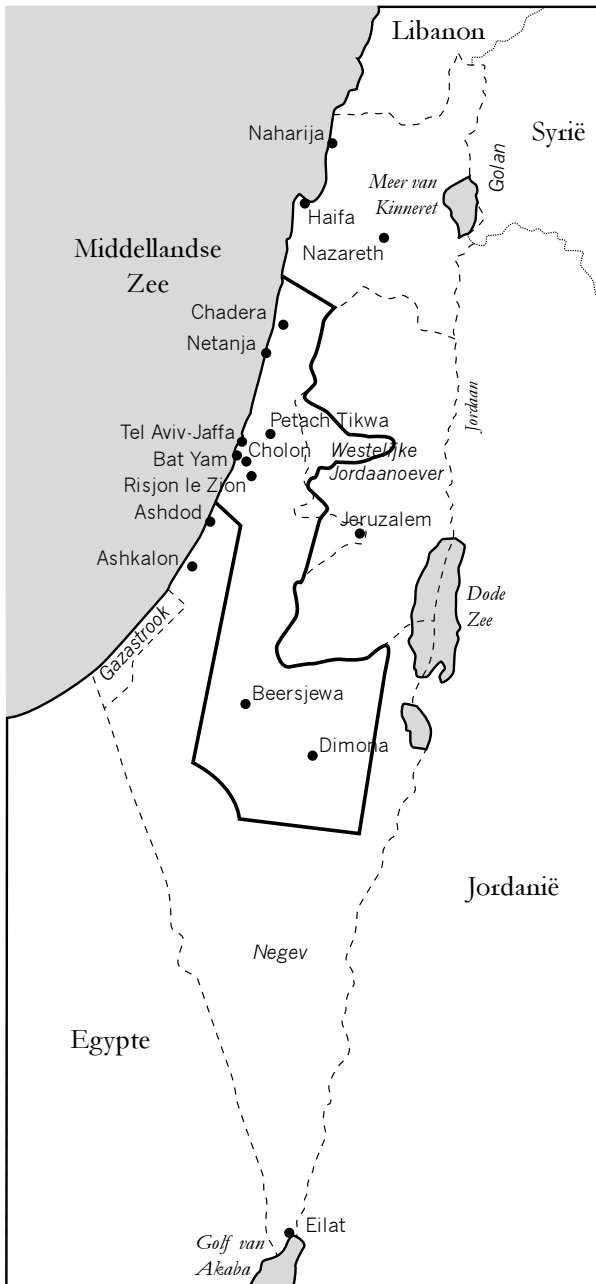

2009

DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM

Voor Moon, Moos & Jes

----- Grens van 1948

———— Grens van 2024

PROLOG

Tel Aviv

April 2024

I

NADAT hij zijn ambulancedienst had gedraaid, was Bram Mannheim tot halfdrie 's nachts in de kantine blijven hangen. Hij had onder het tl-licht met de jongens van de nachtploeg koffie gedronken en daarna zoute koekjes gegeten en die met wodka overgoten.

Tien keer waren ze er gisteravond op uit getrokken in het centrale district. Vier auto-ongelukken, twee vergiftigingen, een suïcide, drie ongevallen met bejaarden.

Om halfzeven 's ochtends likte Hendrikus zijn handen, zoals anders. Bram was op de bank in slaap gevallen. Terwijl het hondje geduldig wachtte, trok Bram een korte sportbroek en een T-shirt aan. Hij griste zijn mobieltje van tafel en hield Hendrikus in zijn armen toen hij op plastic slippers via de betonnen trap de vijf verdiepingen naar beneden slofte.

Binnen een halfuur zou Tel Aviv ontwaken en zich uitleveren aan de zorgen van alledag, maar nu lagen de stoffige straten nog stil onder de ochtendhemel, een heldere dag met een paarsrode zonsopgang. Het rook zowel naar zee als stad, naar iets wat vandaag in alle onschuld en prilheid begon maar ook naar iets bestendigs wat al duizenden jaren kenmerkend was voor dit deel van de wereld: de geur van verrotting en ondergang.

Hendrikus, de oude man, nam de tijd voor zijn wandeling. Hij hoefde niet meer overal zijn geur achter te laten en sproei-

de op het verste punt van de tocht zijn urine in een speciaal hondenurinoir dat lang geleden met Amerikaans sponsorgeld was aangelegd in een poging deze van oorsprong Duitse immigrantenbuurt met de oriëntaalse Bauhausarchitectuur voor de eeuwigheid van hondenpis te vrijwaren – er waren tijden geweest dat voor zoiets commissies in het leven werden geroepen. Maar tegenwoordig was water te kostbaar om er hondenpis mee weg te spoelen, en in een straal van vijf meter rond het urinoir was de stank ondraaglijk. Hendrikus had er geen last van. Bram bleef op afstand staan en bewonderde het doorzettingsvermogen van het pezige beest. Hendrikus was hardhorend en na een aanval van een verongelijkte bouvier zes jaar geleden aan één oog blind. Volgens de dierenarts was Hendrikus een van de vijf oudste honden van de stad – Jeffrey was de oudste, een krasse zesentwintigjarige kruising tussen een herder en een bulteriër, een ongewoon exemplaar aangezien middelgrote honden meestal jonger stierven dan kleine bastaarden als Hendrikus.

Elke ochtend legde Hendrikus een vaste tocht af langs de stille monumenten van Duitse zakelijkheid. Het dier volgde de lijn van een rechthoek waarin zich zes woonblokken bevonden, zijn eigen patroon, snuffelend aan lantaarnpalen, de wielen van afvalcontainers, autobanden, strategisch geplaatste struiken, zo nu en dan een andere ochtendhond.

Bram had de indruk dat er tien jaar geleden veel meer honden waren. Tel Aviv was een arme stad geworden waarin honden alleen gehouden werden door het handjevol rijken dat de stad nog telde. Dus waren de honden die zij onderweg tegenkwamen op leeftijd, net als Hendrikus, bezadigd en moe gebloft. Jonge hondjes waren een zeldzaamheid en de oude werden door liefhebbende bejaarden gekoesterd alsof ze hun eigen kinderen waren.

Ze stonden op de hoek van een straat die haaks op de strand-

boulevard lag. Aan het einde van de straat, tweehonderd meter verder in de smalle opening tussen de huizen, was een fractie van een seconde een gevechtshelikopter zichtbaar die geruisloos enkele meters boven het zand naar het zuiden schoot, richting Jaffa. Het was een nieuwe generatie met motoren die niet veel meer geluid maakten dan de vleugels van een roofvogel, de Taiwanese hadden er twintig geleverd. Dragon Wings XR3, heetten ze, en de gelovigen hadden geëist dat ze werden omgedoopt omdat de draak een monster uit een onjoodse Aziatische mythologie was. In de volksmond heetten ze nu Chicken Wings.

Brams mobieltje klonk. Het was een antiek blokje, dertien jaar oud, zonder de laatste gadgets.

Op het display verscheen Ikki's naam. Samen met Ikki Peisman dreef Bram *De Bank*, een bureautje dat verdwenen kinderen opspoorde. Ze hielden samen kantoor in een leeg bankgebouw, vandaar de naam. Ikki was vierentwintig en toegerust met een kunstbeen en kunstarm, zijn hele linkerkant was mechanisch en elektronisch. De helft van Ikki's lijf was bij een explosie vernietigd maar in Israëlische ziekenhuizen was het vermogen om te reconstrueren na decennia van terreur het hoogste in de wereld. Op hersenen na konden zo ongeveer elk orgaan en lichaamsdeel vervangen worden.

Bram zei: 'Ikki?'

'Ja, met mij. Bram! Het schijnt dat kleine Sara nog leeft.'

In hun bestand bevonden zich twee Sara's. De oudere Sara was op haar dertiende verdwenen, nog maar drie maanden geleden. De jongste was drie jaar geleden vermist, toen ze vijf was.

'Betrouwbare tip?'

Ikki antwoordde: 'Ik denk het wel. Zou wel een wonder zijn na al die tijd.'

Boven zich voelde Bram iets veranderen, alsof de lucht werd

afgedekt. Hendrikus hief zijn kop en keek omhoog. Ook Bram keek op. Het was een Chicken Wing, tien meter boven de daken, een stil, zwart insect dat zijn ogen op hem gericht hield. Dat ene moment dat hij zijn gezicht liet zien was voor de bemanning voldoende om zijn identiteit te achterhalen. De vorm en lijnen van zijn gezicht werden via een gezichtsherkenningprogramma in een databank gevonden, wat nauwelijks langer duurde dan een seconde: razendsnel schoot de info via een satelliet naar de bunker ten noorden van de stad waar de computers zoemden. Het ding wendde zich al af omdat de twee bemanningsleden op het virtuele scherm in hun helm Brams onschuldige personalia hadden gelezen. De heli verdween achter de gebouwen en het enige wat klonk was een fluistering in het gebladerte van de bomen en een zachte werveling in het stof op straat.

‘Dat is mooi nieuws,’ antwoordde Bram, nietig onder de lucht. ‘Heeft Samir jou getipt?’

‘Zijn neef. Noemt zich Johnny.’

‘Mooie Arabische naam,’ zei Bram. ‘Wat heb je hem beloofd?’

‘Vijfentwintigduizend.’

‘Da’s veel, Ikki.’

‘Vind ik ook. Misschien moeten we met een rel dreigen. Dit zijn geen bedragen meer.’

Bram antwoordde: ‘Een rel? Waar denk je dat je leeft? Zwenden? Ken je Johnny goed?’

‘Ik word gek van de pers,’ zei Ikki. ‘Ik lees geen kranten meer. Ik heb er geen zin meer in om alleen maar te lezen dat we met de Palestijnen moeten praten.’

‘We moeten blijven praten, we kunnen ze moeilijk allemaal de hersens inslaan,’ zei Bram. ‘Ken je die Johnny?’

‘Nee. Maar Samir is betrouwbaar. Hij heeft die Johnny naar mij toe gestuurd.’

‘Het zijn allemaal neven daar,’ zei Bram.

‘Ja, het is één grote fucking family. Maar als het moet slaan ze mekaars koppen in,’ zei Ikki.

‘Net als wij,’ concludeerde Bram.

‘Maar er is een probleempje.’

Bram knikte gelaten, ook al kon Ikki hem niet zien. Of-
schoon de Chicken Wing was verdwenen, bleef Bram het ge-
voel houden dat hij werd gadegeslagen.

Bram zei: ‘Probleempje – ik had niks anders verwacht.’

Ikki aarzelde een moment, zei toen zacht: ‘Ze is aan de ande-
re kant.’

Ikki stuurde zijn aangepaste auto over de zeeboulevard naar het zuiden. De helft van zijn lichaam bezat nauwelijks kracht en dus had hij een antieke Britse auto, een Rover, aangeschaft die met zijn mechanische linkerhand en linkervoet te beheersen viel. Het was een vorm van extreme aanstelleritis want Ikki had ook een automaat kunnen kopen. Bram zat op de plek waar zich bij normale auto's de bestuurder bevond. Hij kon er niet aan wennen dat hij machteloos op Ikki's vaardigheden moest vertrouwen. Hier op de boulevard waren de rijrichtingen door een middenberm van elkaar gescheiden, maar in de meeste straten van de stad raasden tegenliggers vlak langs zijn deur, het was verbazingwekkend dat niemand de buitenspiegel van hun auto reed.

Dit was een van Ikki's projecten, Bram kende alleen het dossier. In geen van de verdwijningen die door Bram behandeld werden – mappen vol foto's, documenten, prints van e-mails, dvd's – was voortgang te bespeuren. Ikki daarentegen was een natuurtalent. Sommigen worden als wiskundige of violist geboren, Ikki als kindervinder.

Sinds hij met Ikki samenwerkte – ze hadden elkaar ongeveer duizend dagen geleden leren kennen, op de dag van de zware aardbeving in Kazakstan die door zowel rabbijnen als imams, beide groepen om verschillende redenen, als een verdiende Straf Gods werd beschouwd – hadden ze bijna elke maand een

kind teruggevonden. Deze maand alleen al twee keer. Maar in hun bestand was de lijst vermiste kinderen driehonderdzeventien namen lang, en ze waren afhankelijk van tips, toevalstreffers, en Ikki's 'gevoel voor het zien van wat niet zichtbaar is', zoals hij het zelf uitdrukte. Als ze een vermist kind terugvonden – de meerderheid bleef onvindbaar – waren ze in bijna alle gevallen dood.

Ze waren op weg naar Jaffa, 'de andere kant'. De joodse bevolking was er weggetrokken en de Arabieren wensten aansluiting bij Palestina. Het Israëliësch leger – nou ja, wat ervan over was – had de grens die ten zuiden van joods Tel Aviv liep elektronisch versterkt en een betonnen muur geplaatst. In Jaffa hadden zich na twee jaar opnieuw zelfmoordaanslagen voorgedaan. Dit jaar hadden twee Arabische vrouwen zichzelf in de oude stad bij controleposten opgeblazen, waarbij overigens geen joden maar alleen Arabieren om het leven waren gekomen. De controles betroffen toen vingerafdrukken, maar de vrouwen – allebei hadden ze in Israëliësch gevangenissen gezeten – hadden met lasertechniek nieuwe papillairlijnen gekregen. Als reactie daarop waren bij de grensposten DNA-scanners geïnstalleerd die gebruikmaakten van de uitgebreide databanken waarbij joden zich in de laatste twee decennia hadden laten registreren om verloren familieverbanden en onbekende voorvaders terug te vinden. Dankzij nieuwe technologie werden nu DNA-controles uitgevoerd.

Sara was verdwenen tijdens een middagje op het strand van Tel Aviv, twee kilometer ten noorden van Jaffa. Ikki had Bram verteld dat Batja Lapinski, haar moeder, water en limonade had meegenomen, boterhammen en druiven. Ze had een legergroen tentzeil opengeslagen en met de vlakke hand gladgestreken, ernaast de scherpe punt van een parasol in het warme zand geprikt, en Sara had zandgebakjes gemaakt met gekleurde plastic bakjes in de vorm van een ster, een halvemaan, een kubus.

Sara, een vijfjarig meisje met blonde krullen en grote blauwe ogen, in een felrood badpakje dat strak om haar mollige lijfje spande, had naar de patrouilleboten gezwaaid die honderd meter verder op de golven deinden, Batja had in de schaduw onder de parasol het laatste boek van David Manowski gelezen, de Israëliische schrijver die in het Canadese Vancouver woonde en het jaar daarvoor de Nobelprijs voor literatuur had gekregen, en geregeld had ze met een middelvinger de zandkorrels weggeveegd die in Sara's mondhoeken kleefden. Ze had de tijd en de rust om via een stokoude iPod naar de Negende van Dvořák te luisteren. Ze had Sara een sandwich met salami gegeven en zich op het zeil uitgestrekt. Ze had gehuild bij Manowski's boek, het verhaal over zijn zoon die in het najaar van 2006 was gesneuveld. Toen ze met de rug van haar hand de tranen wegstreek en daarna een blik over haar schouder wierp om het geruststellende beeld van haar spelende dochter te zien, zag ze een handvol andere kinderen – er waren nog maar weinig kinderen. Ze had zich opgericht en haar blik over het strand laten gaan. Ze zocht haar Sara. Ze zag andere meisjes, maar niet haar dochter.

Ikki vroeg: 'Wanneer ben jij voor het laatst in Jaffa geweest?'

'Geen idee. Jaren geleden. Zeker zeven of acht jaar. Ik heb er niks te zoeken.'

'Ik ben er zeker tien jaar niet meer geweest,' zei Ikki. 'Al mijn contacten, iedereen die ik hier nodig heb, het gaat allemaal via de telefoon. Ik ging als kind nog wel eens met mijn ouders. Aten we in een van die tentjes in de haven. Gingen we boodschappen doen bij de Arabische winkeltjes. Verse kruiden. Lamsvlees. Fruit. Kan niet meer.'

Bram zei: 'Nee, dat kan niet meer. Maar als we er toch zijn kunnen we gewoon een winkel binnen lopen. Wat kan ons overkomen?'

'Het ergste wat ons kan overkomen is dat ze aan de rand van

Jaffa onze afgehakte hoofden op staken zetten.’ Ikki grijnsde om zichzelf, en voegde eraan toe: ‘Bij jouw hoofd zal dat weinig verschil maken, dood of levend.’

‘Dank voor het compliment,’ antwoordde Bram.

‘Heb je het geld bij je?’

Bram klopte op zijn bovenbeen, een safaribroek met extra zakken. Ikki had aan de andere kant een netwerk van tipgevers die hij goed betaalde en dus betrouwbaar waren. De Palestijnen waren weliswaar bezig de joden te verslaan, maar hun overvolle land bood geen werk, geen toekomst, geen hybride auto’s. Samir was een Palestijns contact dat Ikki vanaf het begin had gekoesterd, hij had hen geholpen de dossiers van vijf vermisten af te sluiten. Ook de Jeruzalemse chassiedenzaak had Ikki via Samir opgelost.

Een jaar geleden waren Bram en Ikki in de publiciteit gekomen nadat ze een kind hadden teruggevonden dat acht jaar eerder was verdwenen; de jongen was nu elf en had als zoon van een kinderloos chassidisch echtpaar in Jeruzalem geleefd. Het was een toevalstreffer van Ikki geweest – volgens hem zelf intuïtie. De rel die gevolgd was op de ontdekking had tot diplomatiek vuurwerk geleid tussen Israël en Palestina, dat het bestuur over de gehele oude stad bezat, inclusief de wijken waar de ultra-orthodoxen woonden. Na zijn ontdekking was Ikki drie dagen wereldberoemd in Tel Aviv. De biologische ouders mochten de jongen, zeer gelovig en welopgevoed door vrome ouders, een keer per maand bezoeken. De orthodoxe pleegouders hadden hem van een professionele gemengd joods-Palestijnse kidnappersbende gekocht.

Sara’s moeder was de publiciteit niet ontgaan. Twee jaar lang had ze op de politie vertrouwd, hun rapporten afgewacht, geprobeerd de verschrikkingen in haar hoofd en hart tot bedaren te brengen – ze had pillen geslikt, hasj gerookt, wodka gedronken – en vervolgens had ze drie maanden lang onafgebroken

gehuild. De periode die daarop volgde had ze in een soort vacuüm geleefd, tot ze in de media over hun bureau hoorde, zo had ze Ikki verteld. Ze gaf hem alle politierapporten, foto's van het strand, en de samenvattingen van wat ze van helderzienden had gehoord. Een jaar lang hadden ze gezocht en niets gevonden, en zoals dat bijna altijd het geval was, was het een tip die hen dichterbij het vermiste kind bracht.

'Vijfentwintig?' vroeg Ikki.

'Dertig mille.'

'Daar doen ze het voor. Zeker weten. Ik voel het.'

De nieuwe grens liep acht kilometer ten zuiden van Jaffa, maar om infiltratie te voorkomen had het leger nu ook hier een permanente controlepost gebouwd.

Ikki stuurde de auto naar de berm en keek naar de betonnen wand, honderd meter verder, waarin zich een opening bevond die naar de sluis leidde.

Er was weinig verkeer dat naar Jaffa wilde, twee auto's wachtten voor de sluis die uitgerust was met chemische en elektronische meetapparatuur waarmee explosieven konden worden opgespoord. De sluis zag eruit als een automatische wasstraat, een glanzend object in de vorm van een kleine tunnel volgestopt met elektronica die de auto en zijn inzittenden aftastten. Je reed je auto vlak voor de poort en vervolgens gleden de poort twee keer over de auto heen, zonder borstels of water maar met frequenties die alles zagen.

'Het voelt niet goed daar,' zei Ikki.

'Hoe bedoel je, voelt niet goed?' vroeg Bram.

'Gewoon, het voelt niet goed,' herhaalde Ikki.

'Waar?'

'Daar,' zei Ikki. Hij slikte. 'Ik weet het niet. Ik ben gewoon – er gaat iets gebeuren daar.'

Bij de post was niets ongewoons te zien. Soldaten met kevlar-vesten, twee auto's, de met prikkeldraad afgezette betonnen

muur, de glanzende carwash en daarachter de blauwe lucht boven de daken van Jaffa. De veiligheidsmuur strekte zich uit tot aan zee en verdween in het water.

Bram zei: 'Ikki, we hebben een afspraak. Sara, weet je nog?'

'Niet sarcastisch doen,' onderbrak Ikki hem. Hij bleef voor zich uit kijken.

Bram zei: 'Leg het eens uit. Wat is dat voelen van jou?'

'Ik weet niet. Onrust. Ik ruik het.'

'Wat ruik je?'

'Tets. Ik weet niet wat.'

'Bij de controlepost daar?'

'Ja.'

'Wat zou daar dan zijn?'

'Ik weet het niet!' viel Ikki uit. Hij keek Bram hulpeloos aan. Hij zuchtte. 'Sorry. Ik weet ook niet wat het is.'

'Wat gebeurt er als je niet aan dat – aan dat gevoel toegeeft?'

'Weet ik niet.'

'Heb je het ooit laten onderzoeken?'

'Wat bedoel je daarmee?'

'Dat gevoel van je – heb je er ooit met iemand over gesproken?'

'Je bedoelt, met een shrink?'

'Bijvoorbeeld.'

'Waarom zou ik?'

'Nou, omdat het je functioneren belemmert.'

'Ik word door niets belemmerd.'

'Nee? Jij vindt zelf dat dat gevoel een verrijking is?'

'Ja.'

'We hebben een afspraak,' herhaalde Bram.

'Ik weet het.'

'Rij je door?'

Ikki staarde naar de muur, en knikte vervolgens enkele seconden, alsof hij moed verzamelde en zichzelf toesprak. 'Oké.'

‘Goed,’ zei Bram.

Ikki stuurde de auto de weg op en reed naar de wasstraat in de muur, die nu verlaten was, de andere auto’s waren al gepasseerd.

Om voor de internationale media de schijn van evenwichtigheid op te roepen werd er aan beide zijden van de post gecontroleerd, ook al was het elf jaar geleden dat een joodse terreurgroep een reeks aanslagen in de Arabische dorpen van Israël had gepleegd. De aanslagen hadden de aanzet gegeven tot de afsplitsing van de Arabische dorpen in Galilea. Nu wilden ook de Arabieren van Jaffa aansluiting bij Palestina. Het joodse landje was ineengekrompen tot een stadstaat met de oppervlakte van groot Tel Aviv plus een zandbak.

Een van de vijf soldaten bij de muur maakte een verveeld stopgebaar. Alsof dat nodig was. Als je niet stopte, werd je opgeblazen.

Het was Chaim Protzke, een rossige jood met blozende wangen en tien kilo te veel rond zijn heupen. Toen Bram hoogleraar was, meer dan twintig jaar geleden, had Protzke college bij hem gelopen, en nu deed Protzke zijn kwartaaldienst. Bram liet het raam zakken.

Protzke herkende hem direct: ‘Professor Mannheim?’

‘Hee, Chaim.’

Bram was hem een jaar geleden in het ziekenhuis tegengekomen. Nadat hij een patiënt had afgeleverd, had Protzke hem in de wachtruimte van de eerstehulp aangesproken. Protzke wachtte op de uitslag van het onderzoek van zijn zoon, die bij het voetballen verkeerd gevallen was – het bleek een verrekking van zijn enkelbanden te zijn. Bram herinnerde zich wat hij tegen hem had gezegd: zolang jongens hier voetballen, is er hoop.

Protzke boog zich naar de auto toe: ‘Alles goed met u, professor?’